

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд на тема: „Социално включване на лица с трайно намалена работоспособност чрез трудова заетост“

Докторант: Петя Николаева Стоевска

Форма на обучение: задочна

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности)“, професионално направление 3.4. Социални дейности, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

Научен ръководител: проф. Красимира Бенкова, дф

Автор на становището: доц. Милослава Русинова Янкова, дп

(Заповед № 4085/14.12.2022 г. на Ректора на Тракийския университет)

I. Обща характеристика на дисертационния труд.

Дисертационният труд „Социално включване на лица с трайно намалена работоспособност чрез трудова заетост“ е не само актуален, но разширяващ своята територия в българското общество социален проблем. В този ред на мисли той не само отразява научните интереси на докторанта, но и разкрива нейната значимост като отговор на предизвикателствата, поставени от необходимостта да се намери баланс между ценностите на икономическата сфера и ценностите на социалната сфера.

Дисертационният труд е с обем 188 страници и включва 14 таблици, 43 фигури и две приложения. Текстът на дисертацията се състои от въведение, три глави, заключение, приноси, препоръки, библиография и приложения. Библиографията обхваща 203 източника, от които 152 са на кирилица и 51 са на латиница.

Разработката се отличава с компетентност и осведоменост както в теоретичен, така и практическ план. Справката на цитиранията и позоваванията върху литературните източници осигуряват на докторанта необходимата прецизност на дисертационния труд.

II. Съдържателни измерения на дисертационния труд

Задълбочаващи се противоречия на съвременен свят, сред които неравенството и бедността, поражда непредвидими хуманитарни последици за изменената реалност. Прагматичната гледна точка експлицира необходимостта от преосмисляне на проблема и потребността от адекватни управленчески и институционалните решения. Затова политици, институции, както и изследователи са активно ангажирани с разработването на концепции и стратегии за борба с неравенствата и бедността и за интеграция на маргинализираните социални групи.

Във **Въведението** са представени актуални статистически данни за хората с увреждания в Европейския съюз, за рисковете от бедност и социално изключване на хората с трайни увреждания, както и мястото на България по тези показатели.

Прецизно се обосновава необходимостта от изследване по темата, „**Социално включване на лицата с трайно намалена работоспособност чрез трудова заетост**“ като един от механизмите за преодоляване на дезинтеграционните процеси на лицата с функционални дефицити. Коректно и пунктуално Петя Стоевска извежда целта, обекта, предмета, задачите и структурата на дисертационния труд.

В **Първа глава „Мегадологическа рамка на изследването на проблема за социалното включване“** се изяснява връзката на концепцията за социално включване на хората с увреждане с концепцията за бедността на основата на разработки на

чуждестранни и български изследователи и в контекста на европейските договори и стратегии, насочени към борбата със социалното изключване. Като антипод на социалното изключване социалното включване се разбира най-общо като процес на интеграция, вграждане, приобщаване в обществото на различни нива, в различни сектори на общественото – икономическия живот. При това нивото на социална интеграция се определя като „включване в житейските ситуации” от международната класификация на функциите на Световната здравна организация.

Поради липсата на консенсус по отношение на терминологията, използвана в международните, европейските и националните нормативни документи във връзка с политиките за социално включване на лицата с увреждане, се прецизират понятията „инвалидност“, „увреждане“, „социална солидарност“ и „социална държава“.

Посочени са най-важните международни и национални документи, в които медицинското схващане за инвалидността е заменено с концепцията за социализацията на инвалидите и за подобряване на качеството им на живот.

Сочи се, че една от областите за социално включване на лицата с трайно намалена работоспособност е чрез осигуряване на различни форми за заетост. По отношение на правната регулация на процесите на социално включване у нас е обърнато внимание на новия ЗХУ.

Авторът на дисертационния труд посочва, че основният механизъм за установяване на трудовия потенциал на хората с увреждания е медицинската експертиза на работоспособността (МЕР). Същността и ролята на МЕР е изяснена чрез понятията работоспособност/неработоспособност, трудоспособност/нетрудоспособност, намалена работоспособност, временна неработоспособност, трайно намалена работоспособност, временна нетрудоспособност, трайна нетрудоспособност, разгледани в контекста на международни актове и национални нормативни документи.

Очертан е профилът на хората с увреждане, обект на дисертационната работа. **Във Втора глава „Нормативно – правна рамка. Практики за социално включване на хората с увреждания чрез трудова заетост“** е разгледана международната, европейската и националната правна рамка за социалното включване на лицата с увреждане, вкл. чрез участие на трудовия пазар. Направен е синтезиран обзор на най – добрите европейски и национални практики за осигуряване на възможности за трудова заетост на лицата с функционални дефицити.

В заключението на втора глава докторантът обобщава, че успешната реализация на политиките за социално включване на хората с увреждания чрез заетост изисква координирани усилия на всички сектори от социално – икономическия живот на страната за създаване на условия за тяхната професионална реализация, за насърчаване на лицата с увреждане да търсят и намират работа; за подкрепа на работодателите, които наемат лица с увреждания за промяна в обществените нагласи да бъдат приети на пазара на труда лицата с увреждания.

В Трета глава „Дизайн на емпиричните изследвания. Резултати и дискусия Обект, предмет, цел и хипотези на емпиричните изследвания“ са представени и обсъдени резултатите от три емпиричните изследвания, отразяващи мнението на три групи респонденти, съответно три гледни точки - за нагласата на хората с увреждания да се интегрират в социума чрез труд.

Предоставена ни е възможност да се запознаем с дизайна, методологията, както и анализа на получените данни относно вижданията на пълнолетни лица с различен вид и степен на ТНР, констатирана от органите на МЕР, живущи на територията на град Стара Загора и област Стара Загора; представители на български и чуждестранни работодатели, развиващи своя бизнес на територията на цялата страна; както и представители на

обществеността от цялата страна по посочения проблем. Така изследването на темата става много по –задълбочено и цялостно.

Докторантът подробно излага селектирането на въпросите за трите анкети, чрез които се разширява ценностният аспект на модела на емпиричните изследвания. Специално внимание е отделено на кодиране на данните и тяхната интерпретация, както и на методите на статистическа обработка на получените данни.

В обща характеристика на участниците в емпиричните изследвания е акцентирано на социодемографските показатели.

Методологията, използвана в изследването, напълно постига поставените от него цел и задачи и дава възможност да се апробират хипотезите. За това оригиналният подход към самия процес на анкетиране – комбинация от хартиен носител и електронен вариант.

Докторантът подробно излага селектирането на въпросите за анкетата, чрез които се разширява ценностният аспект на модела на емпиричното изследване. Специално внимание отделя на кодиране на данните и тяхната интерпретация, както и на методите на статистическа обработка на получените данни.

Резултатите от проведената анкета са онагледени по най-адекватен начин.

Анализът на резултатите от трите емпиричните изследвания дава основание да бъдат направени следните изводи:

1. Няма пряка зависимост между здравословното състояние на хората с увреждане и техния трудов потенциал. Макар основният мотив за повечето от тях да е финансовият, за значителен процент от респондентите е важно преодоляването на социалната изолация и възможността за професионална реализация, вкл. чрез квалификация и преквалификация. Демотивиращи фактори са недоверието на работодателите в трудовия капацитет на лицата с увреждане, както и съпротивата на някои от тях срещу санкциите при отказ от наемане на хора в неравностойно положение. Данните от допитването сочат необходимост от продължаване на дебатите за осигуряване на подходящи работни позиции, достъпност и адаптиране на работната среда, както на правителствено и експертно ниво, така и със самите заинтересовани лица.

2. Преобладаващата част от представителите на обществеността демонстрират толерантност и информираност по проблемите на хората с увреждания, желание да съдействат за преодоляване на негативните стереотипи спрямо тях и готовност да бъдат приети като равни на пазара на труда. Данните от проучването сочат недостатъчната популяризираност сред обществото на политиката, насочена към включването на лицата с увреждане в социума чрез участието им на трудовия пазар. От една страна те все още са обект на дискриминация при кандидатстване за работа, а от друга – лицата с дефицити са недостатъчно активни при търсене на работа.

3. Значителна част от представителите на работодателите изразяват готовност да съдействат на процесите на демаргинализация на хората с увреждания чрез осигуряване на работни места, съобразени с тяхната квалификация и спецификата на тяхното увреждане. За тях достъпа до пазара на труда на хората с увреждания е процес на партньорство между държавните институции, бизнеса и самите хора в неравностойно положение.

Авторефератът отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд и дава адекватна представа за същността, ограниченията и трудностите при провеждане на изследването.

Приносните моменти са коректно посочени. Те са резултат както на задълбочения теоретичен анализ на разглежданите проблеми, съществуващите международни и български документи, така и на емпиричните данни от изследването. Особено внимание заслужава акцентът на тяхната приложимост в практиката.

Публикациите, четири на брой, една от които е съвместна, но с ИФ, са свързани с темата на дисертацията. Този факт е отразява на научната компетентност (широките задълбочените познания) на докторанта по разработената тематика.

Препоръки:

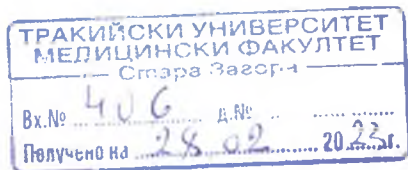
1. Препоръчвам на докторанта да прецизира представителността на трите вида изследвания.
2. Да обясни по-подробно методика на извадката относно работодатели и общественост.
3. Да разграничава по-ясно методите за регистрация (т.е. събиране на индивидуална информация на терен) от методите за обработка и анализ да получената информация

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Петя Николаева Стоевска чрез своите теоретически и практико-приложни резултати, е оригинален принос в разглежданата научна област. По своята компетентност и задълбоченост той отразява притежаваните от автора умения за самостоятелно научно изследване и отговаря на всички изисквания на закона за развитие на академичния състав в Република България. Това ми дава пълно основание за положителна оценка, както и да предложа на Многоуважаваните членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ на Петя Николаева Стоевска по научната специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности)“, професионално направление „Социални дейности“.

28.02.2023 г.
гр. Стара Загора

Изготвил становището:
(доц. д-р Милослава Русинова Янкова)

STATEMENT

for a dissertation on the topic: "Social inclusion of persons with permanently reduced working capacity through employment"

Doctoral student: Petya Nikolaeva Stoevska

Form of education: part-time

For the awarding of an educational and scientific degree "doctor" in the scientific specialty "Organization and management outside the sphere of material production (Social activities)", professional direction 3.4. Social activities, field of higher education 3. Social, economic and legal sciences.

Research supervisor: Prof. Krasimira Benkova, DSc

Author of the opinion: Assoc. Prof. Miloslava Rusinova Yankova, dp
(Order № 4085/14.12.2022 г. of the Rector of Thrace University)

I. General characteristics of the dissertation work.

The dissertation work "Social inclusion of persons with permanently reduced working capacity through employment" is not only a topical but expanding social problem in Bulgarian society. In this line of thought, it not only reflects the scientific interests of the doctoral student, but also reveals its significance. the need for adequate management solutions.

The dissertation has a volume of 188 pages and includes 14 tables, 43 figures and two appendices. The text of the dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion, contributions, recommendations, bibliography and appendices. The bibliography covers 203 sources, of which 152 are in Cyrillic and 51 are in Latin.

The development is distinguished by competence and awareness in both theoretical and practical terms. The reference of the citations and references to the literary sources provide the doctoral student with the necessary precision of the dissertation work.

II. Content dimensions of the dissertation

Deepening contradictions of the modern world, among which inequality and poverty, give rise to unpredictable humanitarian consequences for the changed reality. The pragmatic point of view explains the need to rethink the problem and the need for adequate managerial and institutional solutions. Therefore, politicians, institutions, as well as researchers are actively involved in the development of concepts and strategies for fighting inequalities and poverty and for the integration of marginalized social groups.

The **Introduction** presents current statistical data, as well as the risks of poverty and social exclusion of people with permanent disabilities.

In the **introduction**, Petya Stoevska correctly and punctually points out the need, the purpose, the object, the subject, the tasks and the structure of the dissertation work. The importance of the topic, which is a response to the challenges posed by the inability to find a balance between the values of the economic sphere and the values of the social sphere, is precisely justified.

In **Chapter One, "Methodological framework of the study of the problem of social inclusion"**, the methodological framework of the researched problem and the role of the medical expertise of working ability as a mechanism for differentiation of persons from this contingent are considered.

The concept of social inclusion of people with disabilities is clarified through the connection with the concept of poverty in developments by foreign and Bulgarian researchers and in the context of European treaties and strategies aimed at combating social exclusion. As the antithesis of social exclusion, social inclusion is generally understood as a process of

integration, embedding, inclusion in society at different levels, in different sectors of social and economic life. At the same time, the level of social integration is defined as "inclusion in life situations" by the international classification of functions of the World Health Organization.

Due to the lack of consensus regarding the terminology used in international, European and national normative documents in relation to policies for the social inclusion of persons with disabilities, the concepts of "disability", "impairment", "social solidarity" and "welfare state" are specified.

The most important international and national documents are indicated, in which the medical concept of disability has been replaced by the concept of the socialization of the disabled and the improvement of their quality of life.

It is pointed out that one of the areas for social inclusion of persons with permanently reduced working capacity is by providing different forms of employment. National policies related to the rights of people with disabilities, including their right to work as part of the social inclusion process, have been developed in accordance with a number of international and European Union acts. With regard to the legal regulation of social inclusion processes in our country, attention has been paid to the new Soviet Union, in which the conditions for social inclusion of people with disabilities are regulated, incl. in the field of employment.

The author of the dissertation points out that the main mechanism for establishing the work potential of people with disabilities is the medical examination of work ability (MEP), on the basis of which the functional deficit of the person with a disability and his ability to work are determined. The essence and role of MER is clarified through the concepts of working capacity / incapacity, working capacity / incapacity, reduced working capacity, temporary incapacity, permanently reduced working capacity, temporary incapacity, permanent incapacity, considered in the context of international acts and national normative documents.

The bodies competent to carry out a medical examination for temporary incapacity for work and the control bodies of the Ministry of Internal Affairs and Communications are indicated. The profile of people with disabilities, the subject of the dissertation work, is outlined.

In the Second Chapter "Normative - legal framework. Practices for social inclusion of people with disabilities through employment" examines the international, European and national legal framework for the social inclusion of people with disabilities, incl. through participation in the labor market. A synthesized overview of the best European and national practices for providing employment opportunities for persons with functional deficits has been made.

In the conclusion of the second chapter, the doctoral student summarizes that the successful implementation of policies for social inclusion of people with disabilities through employment requires coordinated efforts of all sectors of the socio-economic life of the country to create conditions for their professional realization, to promote persons with disabilities to look for and find work; to support employers who hire disabled people for a change in public attitudes to accept disabled people in the labor market.

In Chapter Three, Design of Empirical Research. Results and discussion Object, subject, goal and hypotheses of the empirical research" the results of three empirical studies reflecting the opinion of three groups of respondents, respectively three points of view - on the attitude of disabled people to integrate into society through work are presented and discussed.

We have been given the opportunity to familiarize ourselves with the design, methodology, as well as the analysis of the data obtained regarding the views of adults with different types and degrees of TNR, ascertained by the MER authorities, living in the territory of the city of Stara Zagora and the region of Stara Zagora; representatives of Bulgarian and foreign employers developing their business throughout the country; as well as representatives

of the public from all over the country on the said problem. Thus, the study of the topic becomes much more in-depth and comprehensive.

The PhD student elaborates on the selection of questions for the three surveys, which expand the value aspect of the empirical research model. Special attention is paid to the coding of the data and their interpretation, as well as to the methods of statistical processing of the obtained data.

In the general characteristics of the participants in the empirical studies, sociodemographic indicators are emphasized.

The methodology used in the research fully achieves the goal and tasks set by it and provides an opportunity to test the hypotheses. For this, the original approach to the survey process itself – a combination of paper and electronic version.

The PhD student elaborates on the selection of survey questions that expand the value aspect of the empirical research model. Special attention is paid to coding of the data and their interpretation, as well as to the methods of statistical processing of the obtained data.

The results of the conducted survey are presented in the most adequate way.

The analysis of the results of the three empirical studies gives reason to draw the following conclusions:

1. There is no direct relationship between the health status of people with disabilities and their work potential. Although the main motive for most of them is financial, for a significant percentage of respondents, overcoming social isolation and the possibility of professional realization are important, incl. through qualification and retraining. Demotivating factors are employers' lack of confidence in the work capacity of persons with disabilities, as well as the resistance of some of them to sanctions for refusing to hire people with disabilities. The survey data points to a need to continue the debates on ensuring suitable work positions, accessibility and adaptability of the working environment, both at governmental and expert level, and with the stakeholders themselves.

2. The majority of public representatives demonstrate tolerance and awareness of the problems of people with disabilities, a desire to help overcome negative stereotypes towards them, and a willingness to be accepted as equals in the labor market. The data of the survey indicate the insufficient popularization among the society of the policy aimed at the inclusion of persons with disabilities in society through their participation in the labor market. On the one hand, they are still subject to discrimination when applying for a job, and on the other hand, persons with deficits are insufficiently active when looking for work.

3. A significant part of the employers' representatives express their willingness to assist the processes of demarginalization of people with disabilities by providing jobs that are tailored to their qualifications and the specifics of their disability. For them, access to the labor market for people with disabilities is a process of partnership between state institutions, businesses and the disadvantaged people themselves.

The abstract reflects the structure and content of the dissertation and gives an adequate idea of the essence, limitations and difficulties in conducting the research.

The contributing moments are correctly indicated. They are the result of both the in-depth theoretical analysis of the problems under consideration, the existing international and Bulgarian documents, as well as the empirical data from the research. Emphasis on their applicability in practice deserves special attention.

The publications, four in number, one of which is joint, but with IF, are related to the topic of the dissertation. This fact reflects the scientific competence (broad in-depth knowledge) of the doctoral student on the developed topic.

Recommendations:

1. I recommend that the doctoral student specify the representativeness of the three types of research.

2. To explain in more detail the sampling methodology regarding employers and the public.
3. To distinguish more clearly the methods of registration (ie collection of individual information in the field) from the methods of processing and analysis of the received information.

III. CONCLUSION

The dissertation work of Petya Nikolaeva Stoevska, through its theoretical and practical-applied results, is an original contribution in the considered scientific field. In terms of its competence and thoroughness, it reflects the author's skills for independent scientific research and meets all the requirements of the law on the development of the academic staff in the Republic of Bulgaria. This gives me full grounds for a positive evaluation, as well as to propose to the respected members of the Scientific Jury to award the educational and scientific degree "Doctor" to Petya Nikolaeva Stoevska in the scientific specialty "Organization and management outside the sphere of material production (Social activities)". professional direction "Social Activities".

28/02/2023
Stara Zagora

Prepared the statement:
(Assoc. prof. Miloslava Rusinova Yankova, PhD)